

De schat in de akker

Overweging 24 juli 2011 - 1 Koningen 3, 5.7-12 en Matteüs 13, 44-52

1.

Jezus zegt het alsof het heel gewoon is, maar het is eigenlijk een raar idee: dat je als een huismoeder of -vader niet alleen oude dingen uit je voorraadkamer tevoorschijn zou kunnen halen, maar ook nieuwe. In je voorraadkamer liggen immers per definitie dingen die je in het verleden verzameld hebt, dus hoe kun dat, als je tevoorschijn haalt, nieuw zijn? Dat is alleen mogelijk als de dingen als je ze tevoorschijn haalt anders zijn dan toen je ze verzamelde, als ze vandaag nieuw zijn omdat de situatie van vandaag ze nieuw maakt. Ze blijken dan iets anders te zijn dan toen ze verzameld werden. Het nieuwe en het oude dat tevoorschijn wordt gehaald, zijn dus geen twee verschillende dingen, maar dezelfde dingen: vroeger verzameld en dus oud, maar als je ze tevoorschijn worden gehaald gloednieuw, omdat ze op een nieuwe manier tot spreken komen. Dat dit kan, daar gaan we hier in dit huis als vanzelfsprekend van uit. Als we hier samenkomen slaan we de Bijbel open en halen we er teksten uit te voorschijn die oud zijn, maar waarvan we hopen te leren welke nieuwe dingen zich aandienen in ons leven.

Dat overgeleverde teksten op een nieuwe manier tot spreken komen in de woorden en daden van Jezus, dat proberen alle vier de evangelies duidelijk te maken. Dat Jezus de Schriften vervult, zoals het gezegd wordt, betekent niet dat hij de geschiedenis van de profeten herhaalt of bevestigt, zodat hij dus, net als zij, met recht een gezant kan worden genoemd van dezelfde God die ook hen zond. Dat Jezus de Schriften vervult betekent dat hij het script van het leven zoals het in de overlevering te vinden is op een nieuwe manier vormgeeft. Hij vult het overgeleverde drama van God die van mensen houdt en mensen die naar God verlangen zo in dat het niet als nieuw is, maar werkelijk nieuw en vernieuwend. In hem begint het tijdperk waarin alles werkelijk zal worden zoals het bedoeld is, het tijdperk dat Gods bedoelingen niet alleen een herinnering zijn, maar dat deze bedoelingen werkelijkheid worden. Wat hij zegt en wat hij doet onthult de verborgen betekenis van de woorden en de gebeurtenissen in verleden en heden. Zijn gelijkenissen zijn geen raadsels, voor wie het gegeven is onsluiten ze inzichten die tot nog toe verborgen zijn gebleven. Ze maken duidelijk hoe God en de wereld van de mensen samen horen, hoe God niet alleen de oorsprong en het doel is van het menselijk bestaan maar dat mensen ook op de weg van oorsprong naar doel door God worden gedragen – en wat dat betekent.

2.

Dit inzicht, het inzicht dat God je niet alleen in een ver verleden op weg heeft gestuurd en niet alleen het uiteindelijke doel is van al je inspannen, maar dat God degene is die je door het leven draagt, dit inzicht is als een parel, als een schat waarvoor je alles dat je eerder kostbaar leek zonder aarzelen opgeeft. Salomo wist blijkens de eerste lezing dat wie koning wil zijn, inzicht in recht en rechtvaardigheid nodig heeft die alleen God werkelijk bezit. Macht, rijkdom en een lang leven zijn mooi, maar ze zijn een toegift. Je kunt op het streven ernaar je leven niet bouwen, het verlangen ernaar geeft je leven geen richting, maar maakt het eerder richtingloos. Was het streven naar macht, rijkdom en een lang leven in Bijbelse tijden alleen een mogelijkheid voor koningskinderen, in onze tijd is het achterna rennen van het laatste gezondheidsadvies, het proberen zoveel mogelijk geld of goed te verzamelen, het streven iets te zeggen te hebben en te zorgen dat mensen naar je opkijken – tegenwoordig zijn dergelijke doelen van het leven gedemocratiseerd. Meer mensen dan ooit staan bloot aan de verleiding te kiezen voor macht, rijkdom en gezondheid. Hoeveel kiezen er voor wijsheid en rechtvaardigheid, hoeveel realiseren zich dat dit wezenlijk iets anders is dan mensen tevredenstellen zodat jij je macht kunt behouden? Meer nog, hoe vaak leggen we dit verschil uit aan elkaar, aan onze kinderen of kleinkinderen, aan onszelf? Durven we, kunnen we met goed geweten aan elkaar en aan onszelf

zeggen dat alleen de keuze voor recht en gerechtigheid een leven werkelijk waardevol kan maken? Geloven we dat er schatten en parels zijn, waarvoor het nodig kan zijn alles te verkopen, al het andere, dat misschien ook goed is, op te geven?

Geloven we, anders gevraagd, geloven we in echte urgentie? Er is wel reden om daaraan te twijfelen. We kunnen 24 uur per dag en zeven dagen per week dingen kopen, dronken of high worden, of op een andere manier uit ons dak gaan, maar toen mijn zwager vorig weekend iets in zijn hoofd voelde dat volgens de huisarts misschien wel een tia was, kon hij met zijn zorgen en angsten pas de maandag erna in het ziekenhuis terecht. Zien we dat de mensen in de Hoorn van Afrika of mensen in Griekenland, zien we dat mensen niet 'eigenlijk' of 'ooit' geholpen moeten worden, maar nu om onze betrokkenheid vragen? Zien wij ons leven, zien wij het leven van elkaar als een parel, als een akker waarin een schat is verborgen die het verdient te worden opgegraven? Het koninkrijk der hemelen, zegt Jezus in het evangelie, het moment dat het menselijk leven de gestalte aanneemt zoals het God voor ogen stond toen hij zei dat het zeer goed was, het moment dat, zoals het Onze Vader het formuleert, Gods wil geschiedt op aarde zoals in de hemel, het koninkrijk der hemelen is nabij wanneer we weer kostbare parels zien waarvoor we alles willen verkopen, wanneer we de wereld weer als kostbaar beleven, omdat zij een akker is waarin onbetaalbare schatten verborgen liggen. Dat is wat Jezus zijn leerlingen wilde leerde zien, dat is wat Jezus wil dat wij zien, dat hij meent dat de Schriften ons kunnen leren zien: dat er een schat van onschatbare waarde te vinden is, recht voor onze neus. Je hoeft hem je alleen maar toe te eigen.

3.

Dat is wat God zelf aan het doen is, suggereren de parabels in het evangelie van vandaag. Dat is wat Matteüs verkondigt: dat wat hetgeen de Bijbelse geschriften zich herinneren als zaken van lang geleden: de uittocht uit slavernij, de doortocht door de woestijn op het kompas van goddelijke rechtvaardigheid en levengevende betrokkenheid, de intocht in de ruimte van goed leven die Gods aanwezigheid betekenis – het evangelie van Matteüs verkondigt dat wat in de Bijbelse geschriften herinnerd wordt in Jezus opnieuw actueel is: het oude is het nieuwe, God trekt zich het lot van zijn mensen aan en doet daarmee zijn rijk aanbreken. Als een visser verzamelt God zoveel mogelijk vissen in zijn netten, hij wil niemand zomaar laten zwemmen. Als een koopman die bedenkt waar het hem eigenlijk zijn hele leven om ging, doet God alles om de kostbare parel te kopen waarvan hij de schoonheid weerkaatst zag in alles wat hij zich aan kostbaar en moois wist te verwerven. Hij wil niet langer de pachter zijn van de akker waarin zijn koninkrijk als een schat verborgen ligt, hij wil er niet alleen van een afstand aanbijdragen dat het er goed mee gaat, hij heeft zich de akker en de schat toegeëigend. Het zijn natuurlijk beelden, maar het zijn beelden van wat volgens Matteüs in Jezus zichtbaar wordt: dat ons lot en ons leven zo belangrijk zijn, dat rechtvaardigheid en goedheid in het leven van mensen zo urgent zijn, dat het verlangen en de hoop van individuen en groepen zo wezenlijk zijn dat alles erin op het spel staat. God houdt zich niet langer terug, maar zet zich zonder reserve voor ons in door ons lot in Jezus' leven, dood en verrijzenis zelf op zich te nemen. In Jezus is God met alles wat wij zijn verbonden en lopen wij nooit meer verloren – zelfs in onze godverlatenheid is hij met ons en wij dus met hem: 'God mijn God, waarom hebt U Mij in de steek gelaten?' roept hij uit als hij sterft, zich voegend in een koor van tallozen.

Zo krijgen wij vandaag een nieuw beeld van onszelf aangereikt: wij zijn als een schat in de akker. Wij kunnen zelf wat wij zijn en wat wij doen wel niet zoveel waard vinden – het gevoel niet de moeite waard te zijn zit diep bij velen, en de woede en het geweld waarmee mensen op tal van plaatsen om respect vragen zou wel eens een uitdrukking kunnen zijn van dit diepe gevoel weinig waard en niet echt belangrijk te zijn – wij kunnen wel geloven dat wat wij zijn en wat wij doen niet zo belangrijk is, maar God, die de dragende grond van de werkelijkheid zelf is, ziet in ons een schat die hij ten koste van alles wil verwerven. We hoeven dus niet langer onze

tekortkomingen te ontkennen om van onszelf te kunnen houden, we kunnen ze onbevangen onder ogen zien, ook als ze werkelijk pijnlijk en ernstig zijn, want we worden bemind. Die liefde verandert alles en maakt ons deel van het rijk der hemelen, waar Gods betrokkenheid alles omvormt en alles zeer goed maakt. Kunnen we dit geloven, kunnen we ons aan dit veranderingsproces onderwerpen, kunnen we ons door de liefde nieuw laten maken. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman